

بررسی رابطه بین کارکرد خانواده، سبکهای فرزند پروری والدین و جو عاطفی خانواده با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان دره شهرستان ایلام

ولی پیری^۱، مهری رجبی^۲

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه تهران.

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی.

نام نویسنده مسئول:

ولی پیری

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی ارتباط بین کارکرد خانواده، سبکهای فرزند پروری والدین و جو عاطفی خانواده با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان دره شهرستان ایلام می باشد. به همین منظور نمونه ای ۳۱۰ نفری بصورت تصادفی ساده از میان دانش آموزان انتخاب گردید. ابزارهای پژوهش عبارت از پرسشنامه های کارکرد خانواده (FAD)، جو عاطفی خانواده و پرسشنامه سبک فرزند پروری. این پژوهش از نوع همبستگی بوده و برای تجزیه و تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند گانه استفاده شد. نتایج نشان داد بین کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($p < .001$). همچنین بین سبک فرزند پروری (اقتدار منطقی) و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت معنادار و بین سبک فرزند پروری (مستبدانه و سهل گیر والدین) با عملکرد تحصیلی رابطه منفی معناداری وجود دارد ($p < .001$). نتایج همچنین نشان داد که بین جو عاطفی خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معناداری و بین ابعاد کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی نیز رابطه مثبت معناداری وجود دارد. نتایج رگرسیون چند گانه نشان داد که کارکرد خانواده، سبک فرزند پروری و جو عاطفی خانواده می تواند عملکرد تحصیلی را در سطح کلی و به طور معناداری پیش بینی کند.

واژگان کلیدی: سبک فرزند پروری، جو عاطفی خانواده، عملکرد تحصیلی.

مقدمه

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخصهای مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوششها و کوششهای این نظام در واقع برای جامعه عمل پوشاندن به این امر است. بنابراین بررسی متغیرهای که با پیشرفت تحصیلی در دروس مختلف رابطه دارد یکی از موضوعات اساسی پژوهش در آموزش و پرورش است (فراهانی، ۱۹۹۴). با نگاهی دقیق به عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی به این نکته پی خواهیم برد که عوامل مختلفی بجز تواناییهای فرد باعث پیشرفت تحصیلی میشوند که تأثیرات بسزایی بر پیشرفت تحصیلی دارند (زانگ، ۲۰۰۱). خانواده اولین آموزشگاهی است که فرد آن را تجربه می کند و غنا و محتوای آموخته های او ارتباط مستقیمی با عملکرد و محتوای محیط خانواده دارد (رجبی و همکاران، ۱۳۸۸). کارکرد (کارآیی) خانواده در اصل اشاره به ویژگی های سیستمی خانواده دارد. به بیان دیگر عملکرد خانواده یعنی، توانایی خانواده در هماهنگی یا انطباق با تغییرات ایجاد شده در طول حیات، حل کردن تعارض ها، همبستگی میان اعضا و موفقیت در الگوهای انضباطی، رعایت حد و مرز میان افراد و اجرای مقررات و اصول حاکم بر این نهاد با هدف حفاظت از کل نظام خانواده (پورتنس، هاول، ۱۹۹۲؛ نقل از توننده جانی؛ ۱۳۹۰). یکی از وظایف نظام آموزشی بررسی عوامل موثر در عملکرد تحصیلی می باشد. و با توجه به اینکه عملکرد تحصیلی دانش آموزان یکی از منابع ارزشیابی از معلم می باشد، عملکرد تحصیلی دانش آموزان در دوره متوسطه تابع عناصر تأثیر گذار زیادی از جمله کارکرد خانواده و سبک فرزند پروری والدین و جو عاطفی خانواده می باشد که هر کدام مولفه ها و ابعادی را در بر می گیرد. در حالیکه شرایط تحصیلی برای همه دانش آموزان مساوی می باشد عواملی خارج از محیط آموزشگاه از جمله کارکرد خانواده و سبک فرزند پروری و جو عاطفی خانواده می تواند بر عملکرد تحصیلی دانش آموز موثر باشد. لذا با توجه به مطالب فوق و و مشکلاتی که دانش آموزان و معلمان و خانواده ها با آن مواجه بوده و جهت جلوگیری از تضییع منابع مالی و انسانی و تربیت نیروی انسانی کارآمد جهت رشد و توسعه جامعه و عدم اجرای پژوهش با این موضوع در جامعه مورد مطالعه لزوم اجرای این پژوهش را ایجاب می نماید.

مدل مک مستر برای ارزیابی کارکرد بهنجار خانواده طراحی شده است. اما سازندگان آن سعی نکرده اند تمام جنبه های کارکرد خانواده را بسنجند. براساس دو دهه کار بالینی و پژوهش، فقط ۶ بعد را که ثابت شده است متخصصان بالینی باید به آنها توجه کنند، به صورت عملیاتی تعریف کرده اند. در بعد حل مسأله به توانایی خانواده برای حل مسئله مربوط می شود، به طوری که خانواده بتواند کارآیی مؤثری داشته باشد. در بعد ارتباط به توانایی خانواده برای تبادلات ارتباطات مربوط می شود. صرفاً به ارتباط کلامی توجه دارد. در بعد نقش ها چنین توصیف می شود، الگوهای تکراری رفتاری که افراد از طریق آن کارکردهای خانواده را انجام می دهند. نقش ها به دو طبقه ابزاری و عاطفی تقسیم می شود. در بعد همراهی عاطفی چگونگی پاسخدهی عاطفی خانواده در روابطش مورد مطالعه قرار می گیرد. آیا خانواده می تواند هیجانهای مختلف را ابراز کند؟ آیا پاسخدهی عاطفی خانواده، هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی با موقعیت تناسب دارد؟ در بعد آمیختگی عاطفی، نوع آمیختگی اعضای خانواده با یکدیگر یعنی درجه و کیفیت علاقه، توجه و سرمایه گذاری آنها در برابر یکدیگر در این بعد شرح داده می شود (زاده محمدی و ملک خسروی، ۱۳۸۵). در بعد کنترل رفتار به قواعدی مربوط می شود که خانواده براساس آن آموزش را می گذراند و استانداردها و آزادی های رفتاری را توصیف می کند (رضائی و همکاران، ۱۳۸۶).

والدین با شناخت توانمندی های فرزندان خود و هدایت آنها نقش مهمی در شناسایی و پرورش آنها ایفا می کنند (ژاوو؛ ۲۰۱۲). فرزند پروری دو جنبه گسترده دارد: جنبه اول پرتوقع بودن است. برخی از والدین، معیارهایی عالی برای فرزندان شان مقرر میکنند و از آنها توقع دارند که این معیارها را برآورده سازند. والدین دیگر، توقع خیلی کمی دارند و به ندرت سعی میکنند رفتار فرزندان شان را تحت تأثیر قرار دهند. جنبه دوم، پاسخدهی است. برخی والدین، نسبت به فرزندان خود پذیرا هستند و به درخواستهای آنها پاسخ میدهند. روابط بین فرزندان و والدین را می توان به عنوان شبکه ای از بخش هایی دانست که در کنش متقابل از یکدیگر قرار می گیرند (صادقی و حسینی فرزندان و والدین را می توان به عنوان شبکه ای از بخش هایی دانست که در کنش متقابل از یکدیگر قرار می گیرند (صادقی و حسینی؛ ۱۳۹۱). آنها غالباً به بحث آزاد و گفتگو با فرزندان می پردازند. برخی والدین هم، طردکننده و بی اعتناء هستند. به طوری که ترکیبات گوناگون پرتوقعی و پاسخدهی، چهار سبک فرزند پروری را به بار می آورد که عبارتند از: مقتدرانه، مستبدانه، آسان گیرانه و بدون دخالت. بامریند (۱۹۶۷) در سبک فرزند پروری مقتدرانه مناسب ترین روش فرزند پروری است. والدین مقتدر درخواستهای معقولی برای پختگی دارند و این درخواستها را با تعیین محدودیتها و اصرار بر اینکه کودک باید از آنها تبعیت کند، به اجرا می گذارند. در عین حال، آنها محبت و صمیمیت از خود نشان می دهند، صبورانه به نقطه نظرهای فرزندان گوش می کنند، و مشارکت در تصمیم گیری خانوادگی را ترغیب می نمایند. والدینی که از سبک مستبدانه در تربیت فرزندان استفاده می کنند نیز متوقع هستند، ولی برای پیروی کردن آنچنان ارزش زیادی قایل هستند که فرزندان شان دوست ندارند پیروی کنند. "همان کاری که من گفتم انجام بده" نگرش این والدین است. در سبک فرزند پروری آسان گیرانه والدین مهرورز و پذیرا هستند، ولی متوقع نیستند و از هرگونه اعمال کنترل، خودداری می کنند. در سبک فرزند پروری بی توجه، با کم توقعی با بی اعتنائی و طرد همراه است. والدینی که دخالت نمی کنند اغلب افسرده هستند و استرس زندگی به قدری آنها را از توان انداخته که وقت و انرژی کمی برای فرزندان شان دارند. (سید محمدی، ۱۳۸۵) برخی پژوهشگران رابطه سبکهای فرزند پروری و پیشرفت

تحصیلی را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده‌اند که حمایت از خود مختاری در گیری و گرمی والدین پیش بینی کننده معناداری برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان هستند (سرخابی، ۲۰۰۵)

طرح تحقیق

این پژوهش از نوع همبستگی می باشد. در این پژوهش به بررسی رابطه ساده و چندگانه رابطه کارکرد خانواده، سبک های فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان دره شهر ایلام پرداخته شده است.

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوره دوم (شاخه نظری، فنی حرفه ای و کارودانش) شهرستان دره شهر می باشد که تقریباً شامل ۱۱۰۰ نفر دانش آموزدختر در حال تحصیل در سال ۹۳-۹۲ می باشد.

حجم نمونه و روش نمونه گیری: در این پژوهش از نمونه گیری تصادفی ساده استفاده گردید. گروه نمونه شرکت کننده واجد شرایط در این پژوهش ۳۱۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه که متشکل از رشته های نظری (علوم انسانی، علوم تجربی، ریاضی فیزیک)، فنی و حرفه ای و کار و دانش و مادران آنها می باشد.

ابزار جمع آوری اطلاعات:

۱- پرسشنامه کارکرد خانواده (FAD) مقیاس سنجش خانواده بر اساس مدل مک مستر و به منظور توصیف ویژگیهای سازمانی و ساختاری خانواده ساخته شده است. (اپشتاین، بیشاپ و بالدوین، ۱۹۸۳)
ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس و خرده مقیاس های حل مشکل، ارتباط، نقش ها، همراهی عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی در پژوهش ثنائی و اُمینی (۱۳۷۹) به ترتیب ۰/۰۲۰، ۰/۰۶۱، ۰/۰۳۸، ۰/۰۷۲، ۰/۰۶۴، ۰/۰۶۵، ۰/۰۶۱ و ۰/۰۸۱ گزارش شده است .. محاسبه ضرایب پایایی برای کل پرسشنامه کارکرد خانواده در تحقیق حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ بدست آمد.

پرسشنامه سبک های فرزند پروری

در این پژوهش از سبک های فرزند پروری شامل انواع سبک های آزاد گذار، مستبدانه و اقتدار منطقی می باشد که بوسیله پرسشنامه شیوه های فرزند پروری والدین بامریند (۱۹۹۱) سنجیده و مشخص می شوند. سوالات (۱، ۶، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۹، ۲۱، ۲۴، ۲۸) می شوند سبک آزادگذار را می سنجند. سوالات (۲، ۳، ۷، ۹، ۱۲، ۱۶، ۱۸، ۲۵، ۲۶، ۲۹) مربوط به سبک مستبدانه و سوالات (۴، ۵، ۸، ۱۱، ۱۵، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۷، ۳۰) سبک اقتدار منطقی را می سنجند. نمره بالاتر، در هر سبک نشان دهنده استفاده بیشتر فرد از آن سبک می باشد و بر عکس. در تحقیق حاضر برای تعیین پایایی پرسشنامه سبک های فرزند پروری از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۶۴ می باشد.

پرسشنامه روابط والد - فرزند(جو عاطفی خانواده):

این پرسشنامه را آلفرد بی هیلبرن (۱۹۶۴) به نقل از حقیقی و همکاران (۱۳۸۱) به منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات پدر و مادر - فرزندی ساختند. این مقیاس دارای هشت خرده مقیاس شامل محبت، نوازش، تایید کردن، تجربه های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد کردن و احساس امنیت است. کل مقیاس شامل ۱۶ پرسش و هر خرده مقیاس در برگیرنده دو پرسش است. در تحقیق حاضر برای تعیین پایایی پرسشنامه جو عاطفی خانواده نیز از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۵، که بیانگر ضرایب پایایی مطلوب پرسشنامه یاد شده می باشد.

روش تحلیل داده ها: به منظور تجزیه و تحلیل داده ها در این تحقیق از روشهای آماری زیر استفاده شده است: ۱- شاخص های

آمار توصیفی مانند محاسبه فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار. ۲- ضریب همبستگی پیرسون ۳- رگرسیون چند متغیری
برای انجام تجزیه و تحلیل داده های تحقیق از نرم افزار کامپیوتری SPSS نسخه هجدهم استفاده شده است. ضمناً سطح معنی داری در این تحقیق، ۰/۰۵ تعیین شده است.

جدول ۱: ضرایب همبستگی ساده بین کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان

متغیر ملاک	شاخص آماری متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
عملکرد تحصیلی	کارکرد خانواده	۰/۴۶	۰/۰۰۰۱	۳۱۰
	کارکرد خانواده در زمینه حل مشکل	۰/۲۴	۰/۰۱۰	
	کارکرد خانواده در زمینه ارتباط	۰/۲۱	۰/۰۲۴	
	کارکرد خانواده در زمینه نقش ها	۰/۳۹	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه همراهی عاطفی	۰/۳۹	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه آمیزش عاطفی	۰/۳۲	۰/۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه کنترل رفتار	۰/۳۸	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه عملکرد کلی	۰/۴۴	۰/۰۰۰۱	

همان طوری که در جدول ۲ ملاحظه می شود بین کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری مشاهده می شود ($p < 0/0001$ و $r = 0/46$). به عبارت دیگر، هر چه نمرات کارکرد خانواده دانش آموزان افزایش می یابد به همان اندازه عملکرد تحصیلی آنان افزایش پیدا می کند.

همچنین بین کارکرد خانواده در زمینه های حل مشکل، ارتباط، نقش ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری مشاهده می شود.

جدول ۲: ضرایب همبستگی ساده بین سبک های فرزندپروری والدین و عملکرد تحصیلی دانش آموزان

متغیر ملاک	شاخص آماری متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
سبک های فرزندپروری	سبک فرزندپروری سهل گیر	-۰/۲۰	۰/۰۳۸	۳۱۰
	سبک فرزندپروری استبدادی	-۰/۴۷	۰/۰۰۰۱	
	سبک فرزندپروری اقتدار منطقی	۰/۵۵	۰/۰۰۰۱	

همان طوری که در جدول ۳ نشان داده شده است؛ بین سبک فرزندپروری سهل گیر والدین و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه منفی معنی داری مشاهده می شود ($p < 0/038$ و $r = -0/20$). به عبارت دیگر، افزایش در نمرات سبک فرزندپروری سهل گیر والدین دانش آموزان با کاهش عملکرد تحصیلی آنان همراه شده است. بین سبک فرزندپروری استبدادی والدین و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه منفی معنی داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $r = -0/47$). به عبارت دیگر، هر چه سبک فرزندپروری استبدادی والدین دانش آموزان افزایش می یابد به همان اندازه عملکرد تحصیلی آنان کاهش پیدا می کند.

بین سبک فرزندپروری اقتدار منطقی والدین و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری مشاهده می شود ($p < 0/0001$ و $r = 0/55$). به عبارت دیگر، با افزایش سبک فرزندپروری اقتدار منطقی والدین دانش آموزان، عملکرد تحصیلی آنان افزایش یافته است.

جدول ۳: ضرایب همبستگی ساده بین جو عاطفی خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان

متغیر ملاک	شاخص آماری متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
عملکرد تحصیلی	جو عاطفی خانواده	۰/۶۴	۰/۰۰۰۱	۳۱۰

همان طوری که در جدول ۴ مشاهده می شود بین جو عاطفی خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد ($p < 0/0001$ و $r = 0/64$). به عبارت دیگر، هر چه نمرات جو عاطفی خانواده دانش آموزان افزایش می یابد به همان اندازه عملکرد تحصیلی آنان افزایش پیدا می کند.

جدول ۴ ضرایب همبستگی ساده بین ابعاد کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان

متغیر ملاک	شاخص آماری متغیر پیش بین	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
	کارکرد خانواده در زمینه حل مشکل	۰/۲۴	۰/۰۱۰	
	کارکرد خانواده در زمینه ارتباط	۰/۲۱	۰/۰۲۴	
	کارکرد خانواده در زمینه نقش ها	۰/۳۹	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه همراهی عاطفی	۰/۳۹	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه آمیزش عاطفی	۰/۳۲	۰/۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه کنترل رفتار	۰/۳۸	۰/۰۰۰۱	
	کارکرد خانواده در زمینه عملکرد کلی	۰/۴۴	۰/۰۰۰۱	

همان طوری که در جدول ۵ ملاحظه می شود. بین کارکرد خانواده در زمینه حل مشکل ($r = 0.24$ و $p < 0.01$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه ارتباط ($r = 0.21$ و $p < 0.024$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه نقش ها ($r = 0.39$ و $p < 0.0001$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه همراهی عاطفی ($r = 0.39$ و $p < 0.0001$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه آمیزش عاطفی ($r = 0.32$ و $p < 0.001$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه کنترل رفتار ($r = 0.38$ و $p < 0.0001$)؛ بین کارکرد خانواده در زمینه عملکرد کلی ($r = 0.44$ و $p < 0.0001$) و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد به عبارت دیگر هر چه نمرات کارکرد خانواده در زمینه حل مشکل؛ ارتباط؛ نقش ها؛ همراهی عاطفی؛ آمیزش عاطفی؛ کنترل رفتار و عملکرد کلی افزایش می یابد، به همان اندازه عملکرد تحصیلی آنان افزایش می یابد.

جدول ۵ ضرایب همبستگی چندگانه متغیرهای پیش بین (کارکرد خانواده، سبک های فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده) با عملکرد تحصیلی دانش آموزان با روش ورود همزمان و مرحله ای

متغیرهای پیش بین	R	R ²	F	p=	β	t	p=	روش
کارکرد خانواده سبک سهل گیر سبک استبدادی سبک اقتدار منطقی جو عاطفی خانواده	۰/۷۱	۰/۵۱	۲۱/۵۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۷	۰/۷۴۶	۰/۴۵۷	«ورود»
					۰/۱۱	۱/۶۷	۰/۰۹۶	
					۰/۲۰	۲/۴۰	۰/۰۱۸	
					۰/۲۶	۲/۹۸	۰/۰۰۴	
					۰/۴۳	۴/۵۴	۰/۰۰۰۱	
۱- جو عاطفی خانواده	۰/۶۴	۰/۴۱	۷۶/۰۶	۰/۰۰۰۱	۰/۶۴	۸/۷۲	۰/۰۰۰۱	«مرحله ای»
۲- سبک اقتدار منطقی	۰/۶۸	۰/۴۶	۴۶/۴۷	۰/۰۰۰۱	۰/۴۸	۵/۶۰	۰/۰۰۰۱	
					۰/۲۷	۳/۲۱	۰/۰۰۲	
۳- سبک استبدادی	۰/۷۰	۰/۴۹	۳۴/۴۰	۰/۰۰۰۱	۰/۴۱	۴/۶۶	۰/۰۰۰۱	
					۰/۲۴	۲/۸۶	۰/۰۰۵	
					۰/۱۹	۲/۴۴	۰/۰۱۶	

همان طوری که در جدول ۶ ارائه شده است، رگرسیون پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان از روی متغیرهای کارکرد خانواده، سبک های فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده معنی دار می باشد ($F=21.51$ و $p < 0.0001$). متغیر سبک فرزندپروری استبدادی با ضریب بتای ۰/۲۰ می توانند به طور منفی و معنی داری عملکرد تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی کند. متغیر سبک فرزندپروری اقتدار منطقی با ضریب بتای ۰/۲۶ و متغیر جو عاطفی خانواده با ضریب بتای ۰/۴۳ می توانند به طور مثبت و معنی داری عملکرد تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی کنند. همچنین، مقدار R^2 نشان می دهد ۵۱٪ از واریانس عملکرد تحصیلی دانش آموزان توسط متغیرهای یاد شده تبیین می شود.

جدول ۶: ضرایب همبستگی چندگانه متغیرهای پیش بین (مؤلفه های کارکرد خانواده) با عملکرد تحصیلی دانش آموزان با روش ورود همزمان و مرحله ای

متغیرهای پیش بین	R	R ²	F	p=	β	t	p=	نوع
حل مشکل	۰/۵۰	۰/۲۵	۵/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۴	-۰/۳۰۱	۰/۷۶۴	«ورود»
ارتباط					-۰/۱۵	-۱/۳۲	۰/۱۸۹	
نقش ها					۰/۰۶	۰/۴۶۷	۰/۶۴۲	
همراهی عاطفی					۰/۱۹	۱/۶۲	۰/۱۰۸	
آمیزش عاطفی					۰/۰۳	۰/۳۰۷	۰/۷۵۹	
کنترل رفتار					۰/۱۵	۱/۲۴	۰/۲۱۷	
عملکرد کلی					۰/۲۹	۱/۸۲	۰/۰۷۲	
عملکرد کلی	۰/۴۴	۰/۱۹	۲۵/۹۴	۰/۰۰۰۱	۰/۴۴	۵/۰۹	۰/۰۰۰۱	«مرحله ای»

همان طوری که در جدول ۷ ملاحظه می شود، رگرسیون پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان از روی متغیرهای مؤلفه های کارکرد خانواده (حل مشکل، ارتباط، نقش ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی) معنی دار می باشد ($p < ۰/۰۰۰۱$) و $F = ۵/۰۲$. همچنین، مقدار R^2 نشان می دهد ۲۵٪ از واریانس عملکرد تحصیلی دانش آموزان توسط متغیرهای یاد شده تبیین می شود. /

بحث و نتیجه گیری

عملکرد تحصیلی تحت تاثیر ابعاد متعدد زیستی، روانی و اجتماعی قرار دارد. این عوامل در چهار گروه؛ شرایط دانش آموز، خانواده، آموزشگاه و عوامل مربوط به اجتماع و محیط خارج از مدرسه دسته بندی می شوند. لذا در مجموع عملکرد تحصیلی دانش آموزان متأثر از شرایط دانش آموز و محیط بیرونی او می باشد. همانگونه که نتایج پژوهش نشان داد بین کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($r = 0/46$ و $p > 0/001$). بر اساس نظر مک مستر مهارتهای سازشی خانواده منجر به تحول و ابقای آن می گردد. در نتیجه پژوهشهای ایشتاین و همکارانش، مدل مک مستر بر آن گروه بر ابعاد کارایی خانواده متمرکز شده که بیشترین تاثیر را بر سلامت جسمی و عاطفی اعضای خانواده نشان داد. پژوهشها نشان میدهد که خانواده مؤثرترین عامل محیطی در رشد و تحول شناختی کودک است و بسیاری از مشکلات کودکان از خانواده آنها نشأت میگیرد (کامپرینگ-گراهام، ۱۹۸۹؛ به نقل از ساروخانی، ۱۳۸۷). به طوری که خانواده به عنوان یکی از محیط های مؤثر در سلامت جسمی - روانی فرد و موفقیت تحصیلی در نظر گرفته می شود. همچنین یافته ها همسو با نتایج تحقیقات زانگ (۲۰۰۱) می باشد که عوامل مختلفی بجز توانایی های فرد را در پیشرفت تحصیلی مؤثر میدانند. و نجمی (۱۳۸۷) نشان داد که بین کارکرد خانواده با عزت نفس تحصیلی، اجتماعی، خانوادگی، جسمانی رابطه معنی داری وجود دارد.

همانطور که نتایج پژوهش نشان داد بین سبک فرزند پروری اقتدار منطقی والدین ($r = 0/55$ و $p > 0/001$) و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معناداری وجود دارد. یعنی هنگامی که روش فرزند پروری والدین همراه با اقتدار منطقی باشد بر عملکرد تحصیلی فرزندان شان تاثیر مثبت گذاشته و باعث پیشرفت تحصیلی آنان می گردد. همچنین بین سبک فرزند پروری سهل گیر ($r = 0/38$ و $p > 0/20$) و $r = 0/47$ و $p > 0/001$) با عملکرد تحصیلی رابطه منفی معناداری مشاهده می شود. یعنی هر چه روش والدین در تربیت فرزندان همراه با سهل گیری بیشتر یا استبدادی تر باشد عملکرد تحصیلی فرزندان ضعیف تر می باشد. پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، تحت تاثیر عوامل محیطی بویژه نگرش و شیوه های پرورشی و تربیتی والدین است مطالعه ارتباط این دو متغیر، همواره مد نظر پژوهشگران بوده و هست. شواهد حاکی است خانواده مهم ترین نقش را در انگیزش و موفقیت تحصیلی دانش آموزان ایفاء می کند. روپنرین و همکاران (۲۰۰۶)، در پژوهشی نشان داد که سبک والدینی استبدادی مادران با رفتارهای اجتماعی کودکان رابطه منفی دارد، در حالیکه مادرانی که ارتباط مستمر با مدرسه فرزند خود دارند، فرزندان آنها از رشد اجتماعی بالاتری برخوردارند. بیرامی (۱۳۸۹) در تحقیقی نشان داد پیشرفت تحصیلی با سبک فرزند پروری مقتدرانه رابطه مثبت معنادار و با سبک فرزندپروری سهل گیر و مستبدانه رابطه منفی معنی دار دارد.

بین جو عاطفی خانواده و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معنادار وجود دارد. همانطور که نتایج پژوهش نشان داد بین جو عاطفی خانواده ($r = 0/64$ و $p > 0/001$) و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. اکثر محققین تاثیر تعارضات خانوادگی در بروز مشکلات فرزندان را مورد بررسی قرار داده اند و بر دگرگونی نحوه ارتباط والد - فرزند توجه فراوان داشته اند و در تبیین نقش تعارضات خانوادگی در بروز مشکلات رفتاری، کنش های متقابل اعضای خانواده را دارای اهمیت بسیار یافته اند. نتایج این پژوهش در راستای تایید مطالعات نایلینگ (۲۰۱۰)، سکر و همکاران (۲۰۰۹)، سنت و همکاران (۲۰۰۹)، سنت و همکاران (۲۰۰۹)، محبی نور الدین وند، شهنی ییلاق و پاشا (۱۳۸۲) نورالدین وند، مشتاقی و شهبازی در سال (۱۳۸۸). می باشد.

بین کارکرد خانواده در زمینه های ارتباط ($r = 0/24$ و $p > 0/001$) نقش ها ($r = 0/39$ و $p > 0/001$) همراهی عاطفی ($r = 0/39$ و $p > 0/001$) آمیزش عاطفی ($r = 0/32$ و $p > 0/001$)، کنترل رفتار ($r = 0/83$ و $p > 0/001$)، عملکرد کلی ($r = 0/39$ و $p > 0/001$) و $r = 0/44$ و $p > 0/001$) زمینه حل مشکل ($r = 0/24$ و $p > 0/001$) و عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد. این بعد به توانایی خانواده برای حل مسئله مربوط می شود، به طوری که خانواده بتواند کارآیی مؤثری داشته باشد. دو نوع مسأله در این بعد مشخص می شود؛ ابزاری که به مسائل عملی و روزمره زندگی مانند تهیه غذا، مسکن، پوشاک و تأمین بودجه خانواده در حد کفایت مربوط است و مسائل عاطفی که به احساسات، مثلاً خشونت یا عدم اعتماد بین اعضای خانواده، مربوط می گردد (زاده محمدی و ملک خسروی، ۱۳۸۵) رگرسون پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان از روی متغیرهای کارکرد خانواده، سبک های فرزندپروری والدین و جو عاطفی خانواده معنی دار می باشد ($F = 21/51$ و $p < 0/001$). متغیر سبک فرزندپروری استبدادی با ضریب بتای $0/20$ می توانند به طور منفی و معنی داری عملکرد تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی کند. متغیر سبک فرزندپروری اقتدار منطقی با ضریب بتای $0/26$ و متغیر جو عاطفی خانواده با ضریب بتای $0/43$ می توانند به طور مثبت و معنی داری عملکرد تحصیلی دانش آموزان را پیش بینی کنند. همچنین، مقدار R^2 نشان می دهد 51% از واریانس عملکرد تحصیلی دانش آموزان توسط متغیرهای یاد شده تبیین می شود. نتایج تحلیل رگرسیون مرحله ای نیز نشان داده است که متغیرهای جو عاطفی خانواده، سبک های فرزندپروری اقتدار منطقی و استبدادی به ترتیب پیش بینی کننده عملکرد تحصیلی دانش آموزان می باشند.

منابع و مراجع

- [۱] باقرپور کمالچی، صغری، بهرامی احسان هادی، فتحی آشتیانی، علی، احمدی، خدابخش، احمدی، علی اصغر (۱۳۸۶). رابطه الگوهای فرزندپروری با میزان سلامت روانی و موفقیت تحصیلی. مجله علوم رفتاری، سال اول، شماره یک، ص، ۳۳-۴۰. تربیتی پیوند.
- [۲] توزنده جانی، حسن و همکاران (۱۳۹۰) اثر بخشی شیوه های فرزند پروری بر خودکارآمدی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور و آزاد نیشابور؛ افق دانش، دوره ۱۷، شماره ۲.
- [۳] رجبی، غلامرضا. چهاردولی، حجت اله. عطاری، یوسفعلی (۱۳۸۸). بررسی رابطه عملکرد خانواده و جو روانی- اجتماعی کلاس با ناسازگاری دانش آموزان دبیرستانی شهرستان ملایر. مجله علوم تربیتی و روانشناسی. دوره سوم، ۱۴ (۲۰۱).
- [۴] رضایی، فاطمه؛ احدی، حسن، پاشا شریفی، حسن؛ کریمی، یوسف (۱۳۸۶). رابطه کیفیت زندگی والدین با عملکرد مدرسه‌ای دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر اصفهان. فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خورسگان اصفهان، سال نهم؛ شماره ۳۳؛
- [۵] زاده محمدی، علی، ملک خسروی، غفار (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی ویژگی های روان سنجی و اعتباریابی مقیاس سنجش کارکرد خانواده (FAD). فصلنامه خانواده پژوهی، ۲ (۵).
- [۶] شهاخت، فاطمه و همکاران (۱۳۸۹). بررسی رابطه سبک های فرزند پروری و طرح واره های ناسازگارانه اولیه، مطالعات تربیتی و روانشناسی، دوره ۱۱، شماره ۲.
- [۷] صادقی، عباس و حسینی دولت آبادی، فاطمه (۱۳۹۱) نگاهی بر ۵۰ مسأله تربیتی در خانواده، رشت، حق شناس
- [۸] لورا. ای. برگ. (۱۳۸۵). روانشناسی رشد (ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۸۵). نشر ارسباران، چاپ هفتم.
- [۹] مهرافروز، حجت اله، شهرآرای، مهرناز (۱۳۸۱). بررسی رابطه نگرش نسبت به شیوه‌های فرزندپروری و مکان کنترل با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان پسر پایه چهارم ابتدایی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال نهم، شماره های ۱ و ۲.
- [10] Alvaera, A. B., Bayan, M. E. S., & Martinez, D. P. (2009). Teaching Approach, Perceived Parental Involvement and Autonomy as Predictors of Achievement. adolescents. Journal of Early adolescence: Vol 24.
- [11] Dornbusch, S.M. & Ritter, P.L. (1991). Family Decision-Making and Authoritative Parenting. Oral Presentation, Society for Research on Child Development, April 18, 1991, Seattle, Washington.
- [12] Farahany, F. M. N. (1994). The relationship of locus of control, Extraversion, Neuroticism with the academic achievement of Iranian students. For the degree of doctor of philosophy the University of New Soutwales Australia. Available from ProQuest dissertations and thesis database.
- [13] Nailing, Xia. (2010). Family factors and student outcomes. Rand Corporation, Ph.D. ERIC Document Reproduction Service, Retrieved <http://www.eric.ed.gov/ERICPortal/recordDetail?ac cno=EJ302109>.
- [14] Sorkhabi, N. (2005) Applicability of Baumrind s parent typology to collective cultures: Analysis of cultural explanations of parent socialization effects. International Journal of Behavioral Development: Vol 29:
- [15] Ghung. T.Y., & chen, W.F, (2009) Effect of computer – based video games on children Educational.
- [16] Zhao, y. (2012) Exploring career Aspirations of Chinese – American faculty Members at selected Higher Education Institutions in New york state. Education Doctoral. paper
- [17] Zhang, L.f. & Sternberg, R. J (2001). “Are Learning Approaches and Thinking Styles Related? A Study in Two Chinese Populations”, Journal of Psychology, Vol. 34